

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUND- LÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2010

Komplettering till Grunderna för läroplanen för
den grundläggande utbildningen och gymnasie-
utbildningen för vuxna 2004

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2010

Komplettering till Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2010:1

ISBN 978-952-13-4457-2 (hft.)

ISBN 978-952-13-4458-9 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (print)

ISSN 1798-8985 (online)

Pärmens fotografi: Maarika Alsi

Ombrytning: Elvi Turtiainen

www.oph.fi

Edita Prima Oy, Helsingfors 2010

DNR	14/011/2010
FÖRESKRIFT	Iakttas som förpliktande
DATUM	1.3.2010
Giltighetstid	Fr.o.m. 1.8.2010 tillvidare
Rätten att meddela föreskriften följer av	GrL (628/1998) 14 § 2 mom. (ändr. 477/2003)

Till anordnarna av grundläggande utbildning för vuxna

KOMPLETTERING TILL GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN OCH GYMNASIEUTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2004

GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN FÖR INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN FÖR VUXNA 2010

Utbildningsstyrelsen har idag beslutat att komplettera grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004 enligt följande:

- 1 Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004 (Utbildningsstyrelsens föreskrift nr 4/011/2004) utökas med grunder för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen, om vilka används benämningen Grunderna för läroplanen för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna 2010 (bilaga 1).
- 2 Föreskriften träder i kraft 1.8.2010 och gäller tillvidare. Läroplaner som kompletterats enligt denna föreskrift ska tas i bruk fr.o.m. 1.8.2010.

Generaldirektör

Timo Lankinen

Direktör

Jorma Kauppinen

BILAGA

Grunderna för läroplanen för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna 2010

INNEHÅLL

Inledning	5
1 Läroplanen	6
2 Utgångspunkterna för hur undervisningen ska genomföras	8
3 Genomförandet av undervisningen	10
3.1 Inläringssynen	10
3.2 Verksamhetskulturen	10
3.3 Arbetssätt	11
4 Stöd för de studerande	12
4.1 Att ordna handledning	12
4.2 Stöd för studierna	14
4.3 Språk- och kulturgrupper	16
5 Undervisnings mål och centrala innehåll	18
5.1 Undervisningens allmänna mål	18
5.2 Integrering och temaområden	19
5.3 Modersmål och litteratur	19
5.3.1 Modersmål och litteratur, finska som modersmål	19
5.3.2 Modersmål och litteratur, svenska som modersmål	21
5.3.3 Modersmål och litteratur, finska som andraspråk	22
5.3.4 Modersmål och litteratur, svenska som andraspråk	24
5.3.5 Modersmål och litteratur, lärokurs i annat språk	25
5.4 Matematik	25
5.5 Samhälleliga och naturvetenskapliga ämnen	27
5.5.1 Historia och samhällslära	27
5.5.2 Miljö- och naturkunskap	28
6 Bedömning och betyg	30
6.1 Utredning av den studerandes utgångsläge och tidigare kunskaper	30
6.2 Bedömningen under studiernas gång	30
6.3 Studiegången och bedömningen av studieprestationer	31
6.4 Betyg	31
6.5 Studier enligt lärokursen för de högre årskurserna och betygen över dem	32
6.6 Bedömningen i läroplanen	32

Inledning

Föreliggande läroplansgrunder för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, d.v.s. för årskurserna 1–6, är i huvudsak en tillämpning av grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för läropliktiga, som fastställdes av Utbildningsstyrelsen år 2004. Samtidigt är dessa läroplansgrunder en komplettering till Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004.

Syftet med de studier som beskrivs i dessa läroplansgrunder är att ge den studerande färdigheter för att fortsätta studierna i enlighet med Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. I läroplansgrunderna för inledningsskedet tillämpas 46 § i lagen om grundläggande utbildning så att eleven benämns studerande.

De ämneslärokurser som beskrivs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2004 motsvarar i regel lärokurserna i grundskolans 7–9 årskurs. Grunderna för läroplanen för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna 2010 baserar sig på de riksomfattande målen för den grundläggande utbildningen i statsrådets förordning 1435/2001 och på timfördelningen i den grundläggande utbildningen för andra än läropliktiga. För inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna finns således inte någon egen fristående timfördelning eller omfattning för studierna. Beslut om dessa fattas särskilt för varje studerande i enlighet med hans eller hennes behov i samband med uppgörandet av den personliga studieplanen (se kapitel 4.1).

1 Läroplanen

Om en läroanstalt ordnar inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna, ska en beskrivning av undervisningen i inledningsskedet ingå i läroanstaltens läroplan. Läroplanen utformas enligt läroplansgrunderna i detta dokument.

I utformningen av läroplanen iakttas i tillämpliga delar kapitel 1.1 *Läroplanens utformning* i läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna.

Därtill ska utbildningsanordnaren vid utformningen av läroplanen beakta den övriga, särskilt till invandrare riktade utbildning, i vilken en del av de studerande som söker till inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna redan kan ha deltagit. Till denna övriga utbildning hör

- förberedande utbildning före den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsens beslut om grunderna för läroplanen 14/011/2009)
- läroplan för vuxna invandrare som saknar läs- och skrivfärdigheter (Utbildningsstyrelsens rekommenderade läroplan 2/421/2006) och
- integrationsutbildning för vuxna invandrare (Utbildningsstyrelsens rekommenderade läroplan 5/421/2007).

I läroplanen ska ingå följande:

- de allmänna målen och utgångspunkterna för ordnandet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, principerna för samarbetet med andra läroanstalter och aktörer
- särskilda drag i genomförandet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningens för vuxna
- målen och principerna för anordnandet av handledning och en beskrivning av uppgifterna och arbetsfördelningen för dem som medverkar i handledningen samt av samarbetet med intressegrupperna
- principerna för uppgörandet av en personlig studieplan för den studerande och förfaringssätten för att utreda den studerandes utgångsläge, dokumentera denna information och följa upp studerandens studier
- beskrivning av ordnandet av undervisning och stödåtgärder för studerande i behov av stöd
- ordnandet av undervisningen i finska eller svenska som andraspråk

- läroämnena och läroämneshelheterna, deras mål och centrala innehåll och kunskaperna i slutet av inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna samt eventuella begränsningar i fråga om i vilken ordning studierna ska avläggas
- de allmänna bedömningsprinciperna, principerna för bedömningen av läroämnena och läroämneshelheterna, tillvägagångssätten, förfarandena och formerna för responsen samt betygen och anteckningarna i dem.

I enlighet med den förordning som reglerar timfördelningen i den grundläggande utbildningen för vuxna (1435/2001) och med beaktande av Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004 ska i undervisningen i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen åtminstone kunskaperna i modersmål, matematik och miljö- och naturkunskap säkras. I undervisningen kan i enlighet med vad utbildningsanordnarens beslutar även ingå samhällsundervisning, som vuxenstuderande i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen ofta behöver speciellt. Olika sätt att genomföra den samhälleliga undervisningen beskrivs i kapitel 5.5.1. Enligt förordningen (1435/2001) som reglerar timfördelningen i den grundläggande utbildningen för vuxna kan det i undervisningen även ingå andra för den grundläggande utbildningen lämpliga ämnen och temaområden än de läroämnena som nämns i paragraf 7.

I dessa grunder beskrivs ämnesvis förutom mål och innehåll också de kunskaper och färdigheter som den studerande behöver för att kunna fortsätta studierna och avlägga hela den grundläggande utbildningens lärokurs enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. De behövliga kunskaperna och färdigheterna har konkretiserats och åskådliggjorts genom beskrivningar. Läraren kan använda beskrivningarna för att bedöma den studerandes utgångsläge och framsteg samt sådana kunskaps- och färdighetsområden som ytterligare behöver förstärkas hos den studerande. Beskrivningarna definierar således inte de kunskaper som krävs för ett visst vitsord på samma sätt som profilen för goda kunskaper i undervisningen för läropliktiga. Beskrivningarna kan tas in som sådana i den lokala läroplanen.

Om utbildningsanordnaren erbjuder möjlighet att avlägga studier i enlighet med dessa läroplansgrunder i en straffanstalt, ska beslut om detta intas i läroplanen.

2 Utgångspunkterna för hur undervisningen ska genomföras

Värdegrund

Värdegrunden för den grundläggande utbildningen för vuxna beskrivs allmänt i kapitel "2.1. Grundläggande värderingar" i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna. En särskild uppgift för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen är dessutom att främja jämlikheten och förebygga utslagning.

Uppgift och målgrupper

"Den grundläggande utbildningen för vuxna har som särskilt mål att med beaktande av studerandenas livserfarenhet, situation och ålder ge dem möjlighet att förvärva de kunskaper och färdigheter som ingår i den grundläggande utbildningen samt förutsättningar för fortsatta studier." (Statsrådets förordning 1435/2001, 5 § 3 mom.)

Genom undervisningen i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna försäkras man sig vid behov om att en studerande har de grundläggande kunskaper och färdigheter och de centrala studie- och informations-sökningsfärdigheter som de behöver för att kunna studera enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna.

Detta dokument med grunderna för läroplanen för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen har gjorts upp speciellt med tanke på vuxna som saknar avgångsbetyg från den grundläggande utbildningen och som har mycket allvarliga brister i basfärdigheterna. Till denna grupp hör bl.a. romer och invandrare, av vilka en del inte har någon allmänbildande utbildning alls eller vars allmänbildande utbildning är mycket knapp. En del av dem saknar läs- och skrivfärdigheter.

En personlig studieplan

Individualiseringen av studierna förutsätter att det för varje studerande görs upp en personlig studieplan enligt vilken studierna framskrider. Vid utformningen av läroplanen bör man beakta att de studerande har olika behov beroende på sin utbildningsbakgrund, tidigare inlärningserfarenheter, annanstans förvärvat kunnande samt hur lång tid det har förflutit sedan tidigare studier.

Till den studerandes studieplan kan höra både studier enligt dessa grunder och studier enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. Uppgörandet av den personliga planen och planens innehåll beskrivs närmare i kapitel 4.

Samarbete med övriga aktörer

Yrkesövergripande samarbete och nätverk är nödvändiga för att säkra ett övergripande stöd för den studerande. I samarbetet deltar förutom läroanstaltens representanter och den studerande olika myndigheter och andra aktörer i enlighet med den studerandes behov och bakgrund. Studerandena i den grundläggande utbildningens inledningsskedet hör ofta till olika språk- och kulturgrupper. Dessa grupper egna nätverk och stödgrupper är viktiga samarbetspartner i stödjandet av den studerande. Syftet med samarbetet är att stödja och vägleda den studerande i studierna och att förstärka en positiv och samtidigt realistisk identitet som lärande individ. Samarbetet bör vara intensivt på alla nivåer under hela studietiden.

Principerna för hur samarbetet ordnas beskrivs i läroplanen.

3 Genomförandet av undervisningen

3.1 Inlärningsynen

Inlärningsynen i den grundläggande utbildningen för vuxna har beskrivits i kapitel "3.1 *Inlärningsynen*" i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna.

3.2 Verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen i de läroanstalter som ordnar grundläggande utbildning för vuxna har beskrivits allmänt i kapitel 3.3. *Verksamhetskulturen* i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. Undervisningen i inledningsskedet bör dessutom genomföras så att den stöder den vuxenstuderandes vardagskompetens, hjälper den studerande att förstå nyttan med att studera, att ta ansvar för sina studier och att göra upp realistiska planer för fortsatta studier. Daglig erfarenhet av hur praktiskt och nyttigt det är att studera är det viktigaste sättet att motivera vuxenstuderande. Respekt för studerandens vuxenhet och kompetens är särskilt viktigt, eftersom avsaknad av basfärdigheter för en vuxen ofta leder till känslor av social skam.

Undervisningen kan genomföras som närundervisning eller självständiga studier eller som en flexibel kombination av dessa. Studierna blir självständigare i takt med att den studerandes egna informationssöknings- och studiefärdigheter utvecklas. I närundervisningen stöder man kamratlärande, uppmuntrar de studerande att ge varandra inbördes stöd och förstärker deras känsla av att höra till vuxenstuderandenas gemenskap. Praktiska arbetsformer kan betonas i undervisningen.

Det är viktigt att visa de studerande att studerandecentrerade metoder fungerar och att det är viktigt att förbättra inlärningsfärdigheterna. Det här är särskilt viktigt då studerandens tidigare studieerfarenheter härstammar från en lärarledd skolkultur.

3.3 Arbetsätt

Att utnyttja tidigare kunskaper och färdigheter och praktikinära undervisning är väsentliga drag i undervisning för vuxna. Att tränas i nya arbets- och studiemetoder är centralt i undervisningen. I undervisningen används åskådliga, experimentella och upplevelsemässiga arbetsätt. Konstnärligt uttryck, övningar i kreativitet och eget arbete kombineras flexibelt med undervisningen.

Grunder för valet av arbetsätt är att de

- väcker en vilja att lära och anknyter till de vuxnas erfarenheter
- beaktar inläringens karaktär av process och målinriktning
- främjar uppkomsten av ett strukturerat kunskapsbygge samt inläring av färdigheter och övning av dem
- utvecklar färdigheterna i att förvärva, tillämpa och bedöma kunskap
- stöder interaktiv inläring mellan de studerande
- främjar social flexibilitet, förmåga att samarbeta konstruktivt och att ta ansvar för andra
- utvecklar färdigheterna att ta ansvar för den egna inläringen, bedöma den och inhämta respons för att reflektera över den egna verksamheten
- hjälper den studerande att bli medveten om den egna inläringen och ger möjligheter att påverka den
- aktiverar till målinriktat arbete och utvecklar den studerandes inlärningsstrategier och färdigheter att tillämpa dessa i nya situationer.

4 Stöd för de studerande

4.1 Att ordna handledning

Helhetsbetonad handledning av de studerande är en gemensam uppgift för hela läroanstalten. Målet är att stödja de studerande så att de har jämbördiga förutsättningar att klara studierna.

Handledningen bygger på den studerandes behov och mål och handledningen innehåll varierar i enlighet därmed. Respekt för den studerande som en vuxen individ är en grundförutsättning för att handledningen ska lyckas. Identifikation av tidigare studier och kunskaper och färdigheter som förvärvats på annat sätt än genom utbildning kräver särskild insats. Bristfälliga basfärdigheter och kunskaper kan för en vuxenstuderande vara en faktor som försämrar livskompetensen och som leder till sämre självförtroende. Att väcka och upprätthålla studiemotivationen för dessa studerande kräver därför att handledaren fördjupar sig i varje studerandes unika situation.

Handledningens mål och genomförande

Genom handledningen förbättras inlärningsförutsättningarna och inlärningsfärdigheterna. Handledningen ökar den studerandes förutsättningar att förstå följderna av de egna valen och den egna verksamheten. Samtidigt utvecklas den studerandes livskompetens och förmågan att fatta beslut som stöder den egna framtiden och utvecklingen förbättras. Den studerande lär sig att realistiskt bedöma de egna förutsättningarna och möjligheterna i olika skeden av studierna.

I handledningen beaktas den studerandes helhetsituation genom att utöver studierna också behandla vardagskompetens och eventuella omständigheter i anslutning till den studerandes livssituation och hälsa. I handledningen kan också göras upp en konkret plan för de fortsatta studierna, där den studerandes långsiktiga mål beaktas.

I början av studierna är det främsta målet för handledningen att hjälpa den studerande att bli motiverad och att inrikta sig på studierna och på rollen som studerande. Orienteringen på studierna och säkrandet av studieprocessens kontinuitet förutsätter mångsidig handledning och stöd på lång sikt.

Handledningen ordnas som individuell handledning, handledning i smågrupp och grupphandledning. I den individuella handledningen ska den studerande kunna diskutera frågor som ansluter sig till studierna, till valet av utbildning och yrke och till framtiden och den egna livssituationen.

Uppgörandet av en personlig studieplan

Individualiseringen av undervisningen förutsätter att det för varje studerande görs upp en personlig studieplan. Planen görs upp i samarbete mellan den studerande och studiehandledaren och dess genomförande följs upp och utvärderas under hela den tid utbildningen pågår.

Uppgörandet och uppföljandet av planen sker vid behov i nära samarbete inom en yrkesövergripande grupp. En studerandes angelägenheter sköts förutom av skolans representanter också ofta av olika myndigheter beroende på den studerandes bakgrund. Samarbetet utgörs enligt behov och specialgrupp av stöd för invandrades integrering, av samarbete med romorganisationer och av stöd för studierna i samarbete med socialarbetare, andra aktörer och stöd-nätverk.

Den personliga studieplanen ska bygga på den studerandes färdigheter och personliga mål. Den studerandes livssituation samt erfarenheter, i synnerhet tidigare inläringserfarenheter, ska beaktas vid uppgörandet av studieplanen.

I den personliga studieplanen antecknas de studier i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna som den studerande behöver och som den studerande ämnar avlägga för att uppnå sådana kunskaper att han eller hon kan fortsätta studierna enligt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2004. I den personliga studieplanen antecknas dessutom eventuella studier i enlighet med Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004.

Studierna kan avläggas i den egna läroanstalten, vid andra läroanstalter eller annanstans. Fortgående övning i studie- och informationssökningsfärdigheter är en förutsättning för en aktiv och målinriktad verksamhet. Målen för dessa färdigheter definieras i studieplanen vid sidan av målen för kunskaper och färdigheter i de enskilda läroämnena. I studieplanen skrivs också in behövliga stödåtgärder. Den studerande ska få information om på vilket sätt han eller hon kan få stöd av dem som deltar i handledningsverksamheten och vilka uppgifter de har i handledningen som helhet.

Den personliga studieplanen styr den studerandes utveckling i fråga om kunskaper och färdigheter under hela studietiden. Målen för studierna och hur lång tid det tar att uppnå dem analyseras tillsammans med den studerande.

Den personliga studieplanens förverkligande följs upp i enlighet med läroplanen och uppdateras vid behov.

Handledningen i läroplanen

I läroplanen beskrivs handledningens mål och genomförande, uppgifterna och arbetsfördelningen för dem som medverkar i handledningen och informationen om handledningen. Det viktigaste innehållet i den personliga studieplanen och förfarandena vid uppgörandet och genomförandet av planen anges i läroplanen.

Av läroplanen ska framgå hur handledningssamarbetet med andra läroanstalter ordnas. Också samarbetets mål och former ska anges i planen.

4.2 Stöd för studierna

Enligt lagen om grundläggande utbildning ska undervisningen ordnas i enlighet med den studerandes ålder och förutsättningar. Detta är utgångspunkten vid ordnandet av undervisningen för alla studerande. Det främsta sättet att beakta skillnader mellan de studerande är att differentiera undervisningen. Studerandenas individuella sätt att lära sig och deras olika arbetsrytm, intressen och färdigheter ska uppmärksammas, liksom självkänslan och de emotionella behov som är kopplade till motivationen.

Varje studerande ska ha möjlighet att i enlighet med sina egna förutsättningar lyckas i inläringen, utvecklas som lärande individ samt växa och bildas som människa. I arbetet ska studerandenas olikheter som lärande individer, olika utgångslägen för inläring och inläringssätt samt språk- och kulturbakgrund beaktas. De studerande ges handledning och stöd som skapar förutsättningar för att lyckas. De studerande får hjälp att förstå utbildningens mål och betydelse.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att identifiera omständigheter som utgör hinder för inläring samt inläringssvårigheter. Identifieringen av behovet av stöd baserar sig på den studerandes egna, lärarnas och den övriga personalens iakttagelser. I bakgrunden kan finnas till exempel en språklig, matematisk eller motorisk störning eller en uppmärksamhetsstörning. Den studerande kan också vara i behov av stöd på grund av problem som ansluter sig till den men-

tala hälsan, sociala anpassningssvårigheter eller livssituationen. Genom stödet kan man förhindra problem från att uppstå eller förvärras. I den studerandens personliga studieplan skrivs in de individuella stödåtgärder som behövs.

Läraren bedömer och ger respons på studerandenas framsteg och planerar undervisningen och inlärningsmiljön samt eventuella stödåtgärder. Utgångspunkten är att utnyttja resurserna i hela undervisningsgruppen och interaktionen mellan studerandena.

Läraren ansvarar för att både undervisningsgruppens och den enskilda studerandens förutsättningar och behov beaktas i undervisningen. Läraren ska handleda gruppen så att den fungerar som en god inlärningsmiljö, i vilken den interna interaktionen främjar inläringen. De studerande handleds i att identifiera sina egna resurser, sina styrkor i anslutning till inläringen och sina utvecklingsbehov. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid studerandens inlärningsfärdigheter och möjlighet att ta ansvar för sina studier, för att planera, ställa upp mål, genomföra och utvärdera dem.

Alla studerandes förutsättningar och behov ska beaktas i arbetet. Verksamhets-sätten och verksamhetskulturen utvecklas så att samarbetet mellan skolans personal och studerandena och det inbördes samarbetet mellan studerandena kan utnyttjas och att studerandenas olikheter kan mötas så väl som möjligt.

Stödformer kan vara att differentiera undervisningen, att lägga tyngd på studier som svarar mot studerandenas behov eller mångsidig studiehandledning. Den studerande kan få handledning i att använda för de olika läroämnena typiska studiestrategier samt mångsidiga arbetsätt. I den studerandes personliga studieplan kan också skrivas in stödformer ämnesvis. I arbetet och vid bedömningen ska användas metoder, men hjälp av vilka den studerande kan visa sina kunskaper så bra som möjligt.

I undervisningen kan användas särskilda undervisningsarrangemang i enlighet med 18 § i lagen om grundläggande utbildning.

Stödet för studierna i läroplanen

I läroplanen beskrivs hur undervisning och stödåtgärder för studerande i behov av stöd ska ordnas. I läroplanen beskrivs personalens inbördes samarbete och samarbetet med övriga sakkunniga vid bedömningen av stödbehovet, planeringen och ordnandet av stödet och stödets genomförande. I läroplanen beskrivs på vilket sätt de studerande ska informeras om möjligheterna till stöd.

4.3 Språk- och kulturgrupper

Allmänt

Med språkliga och kulturella grupper avses här romanispråkiga studerande och studerande med invandrabakgrund. I läroplanen bestäms om undervisningspråket och om undervisning i modersmål och litteratur i enlighet med kapitel 5.3 i dessa läroplansgrunder. Invandrare och övriga studerande med ett främmande modersmål studerar ämnet modersmål och litteratur enligt läroplanen för svenska eller finska som andraspråk eller enligt läroplanen för svenska eller finska som modersmål. Utbildningsanordnaren beslutar inom ramarna för nämnda bestämmelser i vilken omfattning undervisning på det egna språket, undervisning i det egna modersmålet eller i romani och undervisning i svenska eller finska som andraspråk ska ordnas, hur den ska organiseras och när det är ändamålsenligt att den genomförs i samarbete mellan flera läroanstalter.

Romer

I den grundläggande utbildningen för romska vuxenstuderande ska studerandenas tidigare skolhistoria och de kunskaper och färdigheter som de fått hemifrån och från romsamfundet beaktas individuellt. I undervisningen ska de finländska romernas ställning som etnisk och kulturell minoritet beaktas och deras språk- och kulturarv bevaras. Undervisningen ska ge en naturlig möjlighet att förstärka och uttrycka den egna identiteten som minoritet och främja romernas deltagande i samhället. Den grundläggande utbildningen ska också främja insikten om romerna som en av de betydande minoriteterna i hela världen och i Europa.

Undervisningen i romani kan i mån av möjlighet ordnas tillsammans med andra läroanstalter. Undervisningen ska främja de romska studerandenas kännedom om sin historia och sitt språk. Den romani som talas i Finland har traditionellt varit endast ett talat språk. Därför ska man i undervisningen i romani och i den romska kulturen beakta studerandenas olika språkliga färdigheter och regionala skillnader. I undervisningen i romani utnyttjas närmiljön, familjesamfundet och romanispråkiga medier. Vuxna romers kulturbundna skyldigheter inom den egna kretsen är bra att beakta när den personliga läroplanen görs upp.

Invandrare

I undervisningen för invandrare och i deras studier beaktas de studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och kultur, orsak till invandringen, vistelsetid i landet, tidigare skolgång och kunskaper i undervisningspråket. Undervisningen ska stödja den studerandes utveckling till en aktiv och balanserad medlem såväl av den finländska som av den egna språk- och

kulturgemenskapen. Invandrarstuderandens kunskaper om naturen, levnads-sätten, språken och kulturerna i sitt språk- och kulturområde utnyttjas i under-visningen.

Invandrarna får undervisning i svenska eller finska som andraspråk i stället för undervisning i modersmål och litteratur, om deras kunskaper i svenska eller finska inte kan anses vara lika goda som i modersmålet på språkfärdighetens alla delområden. För invandrare kan i mån av möjlighet även ordnas undervisning i deras eget modersmål i samarbete med andra läroanstalter i enlighet med bilaga 4 i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna (4/011/2004).

Förutom genom undervisning i svenska eller finska och undervisning i det egna modersmålet ska invandrare stödjas i de övriga läroämnena och i läroanstaltens övriga verksamhet så att de klarar studierna i enlighet med sina förut-sättningar och får likvärdiga inlärningsfärdigheter.

Den personliga studieplan som gjorts upp för den studerande kan utgöra en del av studerandens integrationsplan. Invandrare ska också få information om de övriga studiemöjligheter och stödarrangemang som finns till för dem.

5 Undervisningens mål och centrala innehåll

5.1 Undervisningens allmänna mål

Syftet med studierna i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna är att säkra tillräckliga kunskaper och färdigheter för de studerande så att de kan fortsätta studierna och avlägga hela den grundläggande utbildningens lärokurs enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004.

Undervisningen har som mål att hjälpa den studerande att få baskunskaper och basfärdigheter och att öka den studerandes allmänbildning. Studierna ska sporra den studerande till att lita på sig själv som en lärande individ och förstärka den studerandes självkännet, självkänsla och personliga utveckling. Detta eftersträvar man genom att identifiera den studerandes kunskaper, färdigheter och styrkor som lärande individ, utveckla den studerandes färdigheter i informationssökning och informationsanvändning, förstärka den studerandes iakttagelse- och kommunikationsfärdigheter och öka den studerandes färdigheter att fungera som medlem av en grupp och av samfundet. När studiefärdigheterna utvecklas förstärks studiemotivationen.

I de allmänna målen för studierna betonas

- inlärningsfärdigheter
- basfärdigheter i kunskapssökning och förmåga att bedöma kunskapens tillförlitlighet
- basfärdigheter i informations- och kommunikationsteknologi
- kommunikations-, samarbets-, relations- och sociala färdigheter
- förmåga till en öppen och tolerant kommunikation med människor av olika språk- och kulturbakgrund
- medborgarfärdigheter
- förmåga att upprätthålla hälsa och välbefinnande samt
- vardagsfärdigheter och livskompetens

5.2 Integrering och temaområden

Undervisningen kan vara ämnesindelad eller integrerad.

Temaområdena i den grundläggande utbildningen för vuxna har beskrivits i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. De används i tillämpliga delar i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen. De viktigaste synvinklarna har i dessa läroplansgrunder innefattats i ämneslärokurserna och i lärokursen för ämneshelheten i miljö- och naturkunskap samt i de samhällsliga studierna.

5.3 Modersmål och litteratur

5.3.1 Modersmål och litteratur, finska som modersmål

Modersmålet är en viktig del av den personliga och kulturella identiteten. I modersmål och litteratur lär sig de studerande nya begrepp för att verbalisera sin värld och sitt tänkande. Modersmålet är också av grundläggande betydelse för lärandet, språket är både lärandeobjekt och verktyg för lärande. Att kunna använda sitt modersmål i tal och skrift är en förutsättning för studier och för att aktivt kunna delta i och påverka samhällslivet. I undervisningen betonas de funktionella aspekterna. Läroämnet baserar sig på ett vidgat textbegrepp. Modersmål och litteratur är såväl ett färdighets-, och kunskaps- som ett kulturämne.

I årskurserna 1 - 6 är huvudsyftet med studierna att den studerande utvecklar basfärdigheter i modersmålet. Undervisningens grundläggande uppgift är att den studerande når en flytande läs- och skrivförmåga, läsförståelse och förmåga att söka information. De studerandes utgångsläge kan vara väldigt olika gällande modersmålets olika delområden. Till exempel kan de muntliga kommunikationsfärdigheterna vara goda, samtidigt som skrivfärdigheterna är svaga.

MÅL

Den studerande ska

- kunna delta i vardagliga kommunikationssituationer och utföra vardagliga ärenden
- kunna läsa och tolka texter av olika slag samt vänja sig vid att granska sig själv som läsare
- kunna ställa frågor och dra slutsatser utifrån en text samt vänja sig vid att reflektera över de tankar som texterna väcker
- kunna söka information ur många olika slag av källor och reflektera över källans tillförlitlighet

- vänja sig vid att välja lämplig litteratur för olika ändamål
- kunna strukturera olika slag av texter, muntligt och skriftligt
- förstå skillnaderna mellan talspråk och skriftspråk
- behärska rättskrivningens grunder
- förstå grammatikens grunder
- inhämta baskunskaper om medierna och utnyttja medierna till glädje och nytta
- fördjupa sin kunskap om den finska kulturen och dess mångfald

CENTRALT INNEHÅLL

- att öva kommunikation i olika situationer, t.ex. i utförandet av ärenden
- att göra muntliga och skriftliga framställningar av olika slag
- att läsa ögnande, sökande, orda- och sakgrant
- att läsa valfria texter och böcker och att dela läserfarenheter; granskning av medietexter
- att skriva och bearbeta egna texter på basis av respons
- att granska ordabetydelser: att gruppera ord på basis av betydelse och avstavning, verbets tidsformer, de viktigaste sats-delarna, talspråk och skriftspråk
- rättskrivningens grunder
- att bekanta sig med den finska kulturen och dess mångfald

KUNSKAPER I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Den studerande

- kan delta i vardagliga kommunikationssituationer och utföra vardagliga ärenden både skriftligt och muntligt
- kan läsa flytande, hittar textens huvudpunkter och kan diskutera utgående från en text
- hittar ändamålsenlig information i tryckta och elektroniska källor
- kan skriftligt och muntligt producera texter av olika slag, såsom berättelser, beskrivningar, anvisningar, redogörelser och motiverade åsikter
- förstår skillnaderna mellan talat och skrivet språk och kan i viss mån utnyttja dessa kunskaper i sin framställning
- behärskar rättskrivningens grunder (t.ex. stor och liten bokstav, sär- och sammanskrivning, interpunktion)
- behärskar grunderna i finsk grammatik (t.ex. ordklasserna, tidformerna, ordböjningen, de viktigaste satsdelarna)
- har bekantat sig med fiktiva texter, delar tankar som texterna väcker och kopplar dem till sitt eget liv

5.3.2 Modersmål och litteratur, svenska som modersmål

Modersmålet är en viktig del av den personliga och kulturella identiteten. I modersmål och litteratur lär sig de studerande nya begrepp för att verbalisera sin värld och sitt tänkande. Modersmålet är också av grundläggande betydelse för lärandet, språket är såväl lärandeobjekt som verktyg för lärande. Att kunna använda sitt modersmål i tal och skrift är en förutsättning för studier och för att man aktivt skall kunna delta och påverka i samhällslivet. I undervisningen poängteras de funktionella aspekterna. Läroämnet baserar sig på ett vidgat textbegrepp. Modersmål och litteratur är såväl ett färdighets-, och kunskaps- som ett kulturämne. I årskurserna 1–6 är huvudsyftet med studierna att den studerande utvecklar basfärdigheter i modersmålet. Undervisningens grundläggande uppgift är att den studerande når en flytande läs- och skrivförmåga, läsförståelse och förmåga att söka information. De studerandes utgångsläge kan vara väldigt olika gällande modersmålet olik delområden. T.ex. kan de muntliga färdigheterna vara goda, medan skrivfärdigheterna är svaga.

MÅL

Den studerande ska

- kunna delta i vardagliga kommunikationssituationer och utföra vardagliga ärenden
- kunna läsa och tolka olika slag av texter samt granska sig själv som läsare
- kunna ställa frågor och dra slutsatser utifrån en text
- vänja sig vid att reflektera över frågor som texter väcker
- kunna söka information ur många olika slag av källor
- vänja sig vid att välja lämplig litteratur för olika ändamål
- kunna strukturera olika slag av texter, muntligt och skriftligt
- kunna producera egna texter och iaktta språknormerna
- lära sig att beskriva grundläggande språkliga begrepp och strukturer
- inneha baskunskaper om medier och på ett funktionellt sätt använda sig av olika medier både i skolan och under fritiden
- lära sig att iaktta och tillämpa grunderna för skriftspråkets och talspråkets normer i funktionella sammanhang
- fördjupa sin kunskap om den finländska och finlandssvenska kulturen och den kulturella mångfalden

CENTRALT INNEHÅLL

- att öva kommunikation i olika situationer, t.ex. i utförandet av ärenden
- att framföra muntliga och skriftliga arbeten av olika slag
- att använda sig av tankekartor, ställa frågor till texten, jämföra olika texter och reflektera över innehållet i en text
- att analysera text, bearbeta text, känna till olika genrer

- att planera, bearbeta och producera text
- att förstå skillnaden mellan skrivet och talat språk
- att läsa ett urval skönlitterära texter och andra texter (ljud, bilder, kroppsspråk och kombinationer av dessa) samt dela läserfarenheter
- att lära känna standardspråkets normer
- att söka information och bedöma trovärdigheten i källor
- att bekanta sig med den finländska och finlandssvenska kulturen

KUNSKAPER I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

- strävar efter att utveckla sin muntliga förmåga i olika situationer
- kan läsa flytande, hittar textens huvudpunkter och kan diskutera frågor i anslutning till en text
- hittar ändamålsenlig information i tryckta och elektroniska källor
- kan både skriftligt och muntligt producera olika slag av texter, såsom berättelser, beskrivningar och informativa texter
- förstår skillnaden mellan talat och skrivet språk så väl att det syns i den studerandes texter
- har skrivit flera texter och är van att planera, bearbeta och förbättra sin text
- tillämpar centrala regler gällande t.ex. rättstavning, interpunktion, styckeindelning, stor och liten bokstav, sär- och sammanskrivning
- kan laborera med ord i ordklasser, böja vanliga ord och urskilja predikat och subjekt i en enkel sats
- har bekantat sig med fiktiva texter, teater, film och strävar efter att synliggöra insikter och erfarenheter som vaknat i kontakt med dessa

5.3.3 Modersmål och litteratur, finska som andraspråk

Studerande, vars modersmål inte är finska, svenska eller samiska, kan få undervisning i finska som andraspråk i stället för lärokursen finska som modersmål. Undervisningens omfattning bestäms i läroplanen. Undervisningen skall stärka den studerandes mångkulturella identitet och en funktionell flerspråkighet. Utgångspunkten för lärokursen i finska som andraspråk är den studerandes inlärningssituation samt hans eller hennes kunskaper i finska. I undervisningen beaktas att den studerandes utbildningsbakgrund, skillnader i modersmålets och finskans strukturer och det kulturella avståndet kan inverka på hur lång tid det tar att uppnå målen.

MÅL

Den studerande ska

- förstå idiom och vanliga ord, korta diskussioner och det huvudsakliga budskapet i meddelanden samt följa huvudpunkterna i en logisk och tydlig framställning

- kunna berätta om sig själv och sin närmaste krets, klara sig i enkla dialoger och rutinmässiga diskussioner samt kunna uträtta ärenden
- förstå ord och korta vardagliga meddelanden i skriftlig form, blanketter och anmälningar samt förstå huvuddragen och några detaljer i kortare texter, kunna hitta förutsägbar information om ett bekant tema i en kortare text
- kunna skriva ord, fraser och korta meddelanden om bekanta teman. Korta kunna beskriva händelser, tidigare skeenden, personliga erfarenheter eller miljöer
- förstå hur finska språket är uppbyggt och kunna skilja på talat och skrivet språk
- förstå språkets instrumentella betydelse vid studier och utveckla egna inlärningsstrategier i språkstudierna

CENTRALT INNEHÅLL

- finskans uttal och prosodi: alfabetet och räkneorden
- att höra och skriva finskans viktigaste ljuddrag: långa och korta vokaler, enkla och dubbla konsonanter, diftonger, finskans skrivsystem
- små och stora bokstäver, läsriktning, motsvarigheten bokstav-ljud; att läsa ord, meningar och korta texter på finska
- de vanligaste strukturerna och bindesätten
- grundläggande ordförråd om
  - privatliv: personuppgifter, yrke, familj, bostad, mat, kläder
  - umgänge: att hälsa, tacka, be om något,
  - röra sig och utföra ärenden: transportmedel, post, bank, butik, telefon, bibliotek, apotek
  - antal, pris och tid: veckodagarna, månader, klockan
  - ärger och vanliga adjektiv
  - hälsa och kroppsdelar: läkarbesök, tidsbeställning, sjukdomar, social- och hälsovårdstjänster
  - vardagstjänster: dagvård, utbildning, jobb och yrken, hobbyverksamhet, media
  - det finländska samhället, finländsk kultur och historia: helger, seder, natur
  - de viktigaste samhällsbegreppen, de olika skolämnena

KUNSKAPER I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Färdighetsnivån ska i medeltal motsvara nivå A2.2 (svarar mot steg 2 på språkfärdighetsskalan för den allmänna språkexamen) i finska språket enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga 1 i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004). Vid

bedömningen beaktas alla språkkunskapens delområden. Vid bedömningen bör beaktas att den studerandes språkfärdighetsprofil kan vara mycket ojämn.

5.3.4 Modersmål och litteratur, svenska som andraspråk

Studerande, vars modersmål inte är finska, svenska eller samiska, kan få undervisning i svenska som andraspråk i stället för lärokursen svenska som modersmål. Undervisningens omfattning bestäms i läroplanen. Undervisningen skall stärka den studerandes mångkulturella identitet och en funktionell flerspråkighet. Utgångspunkten för lärokursen svenska som andraspråk är den studerandes inlärningsituation samt hans eller hennes kunskaper i svenska. I undervisningen beaktas den studerandes ålder, språkfärdighet och erfarenhetsbakgrund.

MÅL

Den studerande ska

- Förstå idiom och vanliga ord, korta diskussioner och det huvudsakliga budskapet i meddelanden samt följa huvudpunkterna i en logisk och tydlig framställning
- Kunna berätta om sig själv och sin närmaste krets, klara sig i enkla dialoger och rutinemässiga diskussioner samt kunna utträta ärenden
- Förstå ord och korta vardagliga meddelanden i skriftlig form, blanketter och anmälningar samt förstå huvuddragen och några detaljer i kortare texter, kunna hitta förutsägbar information om ett bekant tema i en kortare text
- Kunna skriva ord, fraser och korta meddelanden om bekanta teman. Kort kunna beskriva händelser, tidigare skeenden, personliga erfarenheter eller miljöer
- Förstå hur svenska språket är uppbyggt och kunna skilja på talat och skrivet språk
- Förstå språkets instrumentella betydelse vid studier och utveckla egna inlärningsstrategier i språkstudierna

CENTRALT INNEHÅLL

- Grundläggande kunskaper om svenska språket; dess struktur och prosodi
- Sambandet mellan ljud och bokstav samt mellan ord och bild i begrepps inlärnings, typbokstäverna, läsriktning
- Principerna för sats- och meningsbyggnad i det svenska språket
- Grundläggande ordförråd om
  - privatliv: personuppgifter, yrke, familj, bostad, mat, kläder
  - umgänge: att hälsa, tacka, be om något, röra sig och utföra ärenden: transportmedel, post, bank, butik, telefon, bibliotek, apotek

- antal, pris och tid: veckodagarna, månader, klockan
- färger och vanliga adjektiv
- hälsa och kroppsdelar: läkarbesök, tidsbeställning, sjukdomar, social- och hälsovårdstjänster
- vardagstjänster: dagvård, utbildning, jobb och yrken, hobbyverksamhet, media
- finländsk och finlandssvensk kultur, historia och det finländska samhället: helger, seder, natur, aktivt medborgarskap
- de olika skolämnena

KUNSKAPER I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Färdighetsnivån ska i medeltal motsvara nivå A2.2 (svarar mot steg 2 på språkfärdighetsskalan för den allmänna språkexamen) i svenska språket enligt nivåskalan för språkkunskaper (bilaga 1 i Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004). Vid bedömningen beaktas alla språkkunskapens delområden. Vid bedömningen bör beaktas att den studerandes språkfärdighetsprofil kan vara mycket ojämn.

5.3.5 Modernmål och litteratur, lärokurs i annat språk

Läroplanen i läroämnet modersmål och litteratur i samiska, romani och teckenspråk för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen uppgörs vid behov genom att tillämpa grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (Utbildningsstyrelsens föreskrift 1/011/2004) med tanke på vuxna. Samma gäller lärokurserna i modersmål och litteratur finska för samisktalande, svenska för teckenspråkiga och finska för teckenspråkiga.

5.4 Matematik

Syftet med matematikundervisningen är att utveckla det matematiska tänkandet, att säkra basräknefärdigheterna och att skaffa erfarenheter som bas för tillägnande av matematiska begrepp och modeller.

Det är viktigt att omsorgsfullt kartlägga de matematiska färdigheter som den studerande inhämtat i sina tidigare studier och att rikta studierna så att eventuella brister eller felaktiga föreställningar korrigeras. Positiva erfarenheter av matematikstudier och konkret undervisning som är kopplad till vardagens fenomen och livskompetens hjälper den studerande att förstå kopplingarna mellan matematiken och den reella världen.

MÅL

Den studerande ska

- få positiva och mångsidiga erfarenheter av olika sätt att bilda matematiska begrepp: den centrala begreppsbildningen är det muntliga och skrivna språket, olika hjälpmedel och symboler
- förstå begreppet naturligt tal och tiosystemet som positionssystem
- förstå talens betydelse i mängd- och ordningsuttryck, kunna jämföra tal och känna olika talföljder
- behärska basräkneoperationer med naturliga tal
- kunna använda matematiska begrepp som verktyg för att hantera vardagen och behandla de viktigaste storheterna i vardagen
- känna de geometriska grundbegreppen och de grundläggande egenskaperna hos enkla plana figurer
- kunna tolka enkla tabeller och diagram

CENTRALT INNEHÅLL

- talbegreppet, talens egenskaper: att jämföra och klassificera tal
- principen för hur tiosystemet är uppbyggt som positionssystem samt begreppet tallinje
- addition, subtraktion, multiplikation och division med naturliga tal samt talföljder
- 60-systemet i samband med klocktiderna
- längd, massa, tid, pris samt principen för mätning,
- begreppen bråktal, decimaltal och negativt tal och att tillämpa dessa i vardagliga situationer
- de geometriska basbegreppen: punkt, sträcka, bruten linje, rät linje, vinkel och hur dessa hänför sig till de enklaste plana figurerna
- att rita geometriska figurer och att undersöka deras egenskaper, att mäta vinklar
- koordinatsystemet, att läsa enkla tabeller och diagram

KUNSKAPER I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Den studerande

- ser sambandet mellan matematiska begrepp och formler samt fenomen i verkliga situationer och kan beskriva dem matematiskt: jämföra, klassificera, ordna, mäta
- förstår tiosystemet
- behärskar räkneoperationerna med naturliga tal och kan uppskatta storleken på resultatet och bedöma hur förnuftigt det är
- kan bilda och fortsätta enkla talföljder

- förstår principerna som gäller vid mätning och behärskar de viktigaste storheterna i vardagen, längd, massa, tid, pris
- känner igen egenskaperna hos enkla geometriska figurer och kan räkna omkretsen för trianglar och fyrhörningar
- kan läsa tidtabeller och enkla tabeller och diagram

5.5 Samhälleliga och naturvetenskapliga ämnen

5.5.1 Historia och samhällslära

I den grundläggande utbildningen för vuxna är historia och samhällslära samhälleliga läroämnen. Målen och de centrala innehållen för dessa läroämnen har angetts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. Trots att den samhälleliga undervisningen i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen inte är en obligatorisk förutsättning för att kunna fortsätta studierna enligt 2004 års grunder, är den ändå ofta mycket nödvändig för de studerandegrupper som beskrivs i kapitel 2.

När undervisningen i den grundläggande utbildningens inledningsskedet planeras är det skäl att fundera vilket slags samhällelig undervisning vuxna som har svaga basfärdigheter och som riskerar utslagning behöver för att bli fullvärdiga medborgare och hur denna undervisning bör ordnas.

Den samhälleliga undervisningen i den grundläggande utbildningens inledningsskedet kan ges antingen integrerat i undervisningen i modersmål, matematik och miljö- och naturkunskap eller som en egen läroämneshelhet. Ytterligare förutsättningar för den studerandes växande till ett aktivt medborgarskap skapas i vartdera alternativet genom att i all verksamhet inom studiegemenskapen förstärka den studerandes erfarenhet av delaktighet och gemenskap.

Vid planeringen av en separat läroämneshelhet för den samhälleliga undervisningen kan man utnyttja de lärokurser i historia och samhällslära som beskrivs i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. Förståelsen av och färdigheterna i historia och samhällslära kan förstärkas genom att åskådliggöra särdrag, seder och traditioner i Finlands historia och kultur. Varje människas likställdhet och jämlikhet, individens grundrättigheter och skyldigheter och rättsliga ansvar behandlas och man dryftar tillsammans hur detta förverkligas i det mångkulturella Finland. Olika aktuella samhälleliga, ekonomiska, politiska och internationella frågor och händelser kan behandlas i undervisningen. Praktisk kunskap om arbetslivet, olika organisationers verksamhet och de offentliga tjänsterna förstärker medborgarfärdigheterna och främjar livskompetensen och integrering-

en i samhället. Också ekonomiska, konsument- och mediefärdigheter är viktiga för varje aktiv medborgare.

5.5.2 Miljö- och naturkunskap

Miljö- och naturkunskap är en integrerad läroämnesgrupp sammansatt av biologi, geografi, fysik och kemi. Till den hör också undervisning i hälsokunskap. Målen och innehållen för läroämneshelheten är nära sammanbundna med målen och innehållen för hållbar utveckling, säkerhet och teknologi. Ett särskilt mål för undervisningen i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna är att den studerande lär sig att känna och förstå naturen och den byggda miljön, fenomen i naturen och olikheter mellan människor samt frågor i anslutning till hälsa och välbefinnande. Undervisningen ger färdigheter för att strukturera en naturvetenskaplig världsbild och göra dagliga val.

MÅL

Den studerande ska

- kunna skaffa kunskap om natur och miljö genom att iakta, undersöka och använda olika slags källmaterial
- lära känna naturen och den byggda miljön i närmiljön och uppfatta den egna hembygden som en del av Finland, Europa och jordklotet
- använda naturvetenskapliga begrepp för att beskriva, jämföra och klassificera naturvetenskaplig kunskap
- förstå att människans verksamhet är beroende av de möjligheter miljön medger på jordklotet
- kunna läsa och använda enkla kartor
- kunna handla tryggt och skydda sig själv samt följa regler och anvisningar i sin närmiljö och i trafiken
- kunna värna om naturen och inte slösa med energiresurser
- känna till begrepp, termer och handlingssätt som anknyter till hälsa och sjukdom och lära sig att göra hälsofrämjande val
- förstå faran med rus- och påverkningsmedel

CENTRALT INNEHÅLL

- de grundläggande dragen i den levande och icke-levande naturen och de viktigaste organismerna i närmiljön
- naturen och den byggda miljön i den egna närmiljön; att röra sig tryggt
- vattnets egenskaper och förändringar i dess aggregationstillstånd, vattenanvändningen och vattnets kretslopp i naturen
- betydelsen av naturens mångfald och allemansrätten och skyldigheterna
- Finland som en del av Europa och jordklotet och Finlands, Europas och jordklotets kartbild

- Jordens och Månens rörelser och de fenomen de ger upphov till samt Solsystemets uppbyggnad och stjärnhimmelen
- fenomen som ansluter sig till ljud och ljus, hur man kan skydda hörsel och syn samt brandsäkerhet
- vardagens teknologi och elsäkerhet
- trygg användning och återanvändning av de ämnen och material som används i hushållen
- människans kropp och de viktigaste livsfunktionerna
- att sköta den egna hälsan och hälsovanorna i vardagen: näring och livsmedel
- de vanligaste sjukdomarna, hur man handlar i nödsituationer och enkla förstahjälpsåtgärder
- de verksamma ämnena i rusmedel och droger och deras skadeverkningar

KUNSKAPERNA I SLUTET AV INLEDNINGSSKEDET I DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN

Den studerande

- kan skaffa kunskap om naturen genom att beskriva, jämföra och klassificera föremål, organismer och fenomen på basis av deras olika egenskaper och kan använda de viktigaste begreppen som anknyter till dem och göra slutledningar på basis av sina iakttagelser
- kan samla ihop naturvetenskaplig kunskap från olika källor och begrunda dess tillförlitlighet
- känner igen typiska växter och djur i närmiljön och kan beskriva hur de har anpassat sig till sin livsmiljö
- känner till egenskaper hos luft och vatten, vet hur vatten renas och kan beskriva vattnets kretslopp
- kan läsa kartor, känner igen Finland, Europa och världen samt känner till viktiga namn i anknytning till dem
- förstår fenomen som beror på Jordens och Månens rörelser och vet hur solsystemet är uppbyggt
- kan beskriva människans byggnad och livsfunktioner i fråga om basfakta och känner till hälsofrämjande vanor och rutiner
- har baskunskaper om hur man tryggt kan använda och återvinna de ämnen och material som används i hushållen
- känner till hur man skyddar syn och hörsel och kan följa brand-, el- och trafiksäkerhetsanvisningar
- har baskunskaper om tobak, rusmedel och droger och vet varför de är skadliga

6 Bedömning och betyg

6.1 Utredning av den studerandes utgångsläge och tidigare kunskaper

Den studerandes kunskaper och färdigheter och kunskapsnivå utreds när studierna börjar. Syftet med utredningen är att kartlägga såväl den studerandes styrkor som de kunskaps- eller färdighetsområden som behöver förstärkas innan den studerande kan övergå till studier som motsvarar de högsta årskurserna i den grundläggande utbildningen. På basis av utredningen bedöms vilka delar av studierna i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna som det är ändamålsenligt att den studerande avlägger.

När utgångsläget utreds utnyttjas de beskrivningar av kunskaper och färdigheter som ingår i dessa läroplansgrunder. Med hjälp av beskrivningarna har man definierat de kunskaper och färdigheter på vilka studierna i de högre årskurserna av den grundläggande utbildningen för vuxna bygger.

Utredningen av utgångsnivån dokumenteras och bifogas den studerandes personliga studieplan. I läroplanen bestäms närmare hur utredningen ska göras och på vilket sätt utvärderingskunskapen ska dokumenteras.

6.2 Bedömningen under studiernas gång

Bedömningens huvuduppgift under studiernas gång är att stödja och handleda den studerandes inlärningsprocess och att sporra den studerande i studierna. Bedömningsresponsen från läraren hjälper den studerande att bli medveten om sin inlärninng, rikta in studierna och utveckla arbets- och studiefärdigheterna. Med hjälp av en konstruktiv och framtidsinriktad respons förstärks den studerandes autonomi och problemlösningsförmåga. Sporrande respons hjälper den studerande att bygga upp en positiv bild av sig själv som lärande och utvecklingsbar individ med ett egenvärde.

Ett annat syfte med bedömningen är att utveckla den studerandes färdigheter för självvärdering. Med hjälp av bedömningsresponsen hjälps den studerande att bli medveten om sina framsteg och de kognitiva processer som är förutsättning för inlärninng. Den studerande lär sig att ställa upp mål för sina studier och utveckla sina studiestrategier. Bedömningsresponsen hjälper också den

studerande att förstå den egna aktivitetens betydelse för utvecklingen av inlärnings- och arbetsfärdigheterna och för framstegen i studierna.

Under studiernas gång ges de studerande bedömningsrespons om deras arbete och framsteg i studierna. Arbetet och framstegen bedöms i förhållande till de mål för olika studiehelheter som anges i läroplanen och som ytterligare har preciserats i den personliga studieplanen för den studerande.

Den studerande ska ges tillräcklig bedömningsrespons. Både muntlig och skriftlig respons ges i samband med undervisningen och handledningen samt bl.a. med hjälp av bedömningssamtalen och betygen. Det är viktigt att den studerande har en klar bild av vilka studier i den personliga studieplanen som har avlagts med godkänt vitsord och vilka studier som ännu fattas.

Bedömningen ska bygga på mångsidiga prestationer. I bedömningen används flexibla metoder som anpassats till den studerandes situation så, att den studerande så bra som möjligt kan visa sina kunskaper och färdigheter trots eventuella brister i kunskaperna i svenska eller finska eller olika inlärnings-svårigheter.

De studerande ska få information om bedömningsgrunderna på förhand. Principerna, målen och praxis för bedömningen samt förfarandena och formerna för responsen ska definieras närmare i läroplanen.

6.3 Studiegången och bedömningen av studieprestationer

I den grundläggande utbildningen för vuxna framskrider studierna oberoende av årskurs. Den studerande fullgör studiehelheterna i sin studieplan en efter en. När alla studier i ett ämne eller en studiehelhet som ingår i studieplanen har fullgjorts eller de målenliga kunskaperna annars har uppnåtts, kan den studerande övergå till att studera lärokursen för de högre årskurserna i dessa läroämnen.

För läroämnen eller studiehelheter som bedömts som fullgjorda med godkänt vitsord används anteckningen fullgjord (F) på betyget.

6.4 Betyg

De betyg som används i studier för vuxna som motsvarar den grundläggande utbildningen inledningsskedet är

1. Betyg över inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna.

Ett sådant betyg ges till en studerande som har fullgjort alla de studier i den grundläggande utbildningen inledningsskedet som ingår i hans eller hennes personliga studieplan

2. Betyg över fullgjorda studier i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna. Ett sådant betyg ges till en studerande vid behov eller på begäran. Betyget innehåller de studier i inledningsskedet som den studerande har fullgjort fram till dess
3. Skiljebetyg. Betyget ges till en studerande som avgår från läroanstalten utan att ha fullgjort studierna.

På alla betyg antecknas

- betygets namn
- utbildningsanordnarens och läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- de studier i inledningsskedet av den grundläggande utbildningen för vuxna som den studerande har avlagt med godkänt vitsord, deras timantal och bedömning (F)
- datum då betyget utfärdats och rektors underskrift
- omnämnande om att betyget är i enlighet med Utbildningsstyrelsens föreskrift 14/011/2010 och att F = fullgjord med godkänt vitsord.

Den studerandes personliga studieplan och andra preciserande utredningar kan bifogas betyget.

6.5 Studier enligt lärokursen för de högre årskurserna och betygen över dem

Den studerande kan också under studierna i inledningsskedet bedriva studier enligt Utbildningsstyrelsens föreskrift 4/011/2004 som ingår i lärokursen för den grundläggande utbildningens högre årskurser, om han eller hon har tillräckliga kunskaper och färdigheter i läroämnet i fråga. I bedömningen av studierna och i de betyg som ges över dem iakttas ovan givna föreskrift och till den studerande ges ett separat betyg över studierna i enlighet med föreskriften.

6.6 Bedömningen i läroplanen

I läroplanen beskrivs de allmänna principerna för bedömningen, principerna för bedömningen av läroämnen och läroämnesshelheter, förfaranden och formerna för respons samt uppräknas betygen och de uppgifter som ska antecknas i dem.

Tryckt
ISBN 978-952-13-4457-2
ISSN 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-4458-9
ISSN 1798-8985

Grunderna för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna 2010 är en komplettering till Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. I grunderna för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna 2010 bestäms om de inlärningsmål, centrala innehåll och kunskaper på basis av vilka den studerande kan fortsätta studierna enligt Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för vuxna 2004. Därtill behandlas uppgörandet av läroplanen för inledningsskedet i den grundläggande utbildningen för vuxna, utgångspunkterna för hur undervisningen ska genomföras, genomförandet av undervisningen och stödet för den studerande samt bedömningen och betygen.

Grunderna för den grundläggande utbildningen för vuxna är en föreskrift. Utbildningsanordnaren bestämmer om läroplanen utgående från den.